

PAPER DETAILS

TITLE: ADANA ENERJİ DRENaj HAVZASININ ÇEVRESEL GÜVENLİĞİ

AUTHORS: Murat KOÇ

PAGES: 419-431

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/50802>

ADANA ENERJİ DRENAJ HAVZASININ ÇEVRESEL GÜVENLİĞİ

Murat KOÇ*

ÖZET

ABD ve AB “proaktif” bir anlayışla enerji sorunlarını aşmaya çalışmakta, petrol ve gaz konusundaki ithalat bağımlılıklarını asgari seviyeye düşürmektedirler. Dünyadaki toplam enerji miktarının %25’inden fazlasının tüketen ABD, tüketiminin %40’a varan kısmını petrole, geri kalan kısmını ise gaz ve kömüre bağlamak suretiyle, kendi petrol rezervleri ile ancak 20 yıl gibi bir süre idare edebileceğini öne sürmektedir. ABD ve AB’nin belki de yeterince öngöremediği dördüncü boyut olan “Terörizm” boyutu, şimdiden enerji politikalarının merkezine yerleşmiş durumdadır. Gün geçtikçe artan bu boyutlar içerisinde terörizm; enerjinin kaynağında naklinde ve drenajında tehdit yaratan bir olgu olarak da varlığını muhafaza etmektedir. Ham petrol drenaj vahalarından birini içinde barındıran Çukurova ve bu alan içindeki Adana Drenaj Havzası önemli bir stratejik alandır. Belirtilen rekabet ortamında bu hassasiyetlerin giderilmesi ve emniyetli enerji aktarımının sağlanması amacıyla tehdidin ve alınması gereken tedbirlerin yeniden tanımlanması gerekmektedir.

ABSTRACT

ENVIRONMENTAL SAFETY OF ADANA ENERGY DRAINAGE BASIN

U.S. and EU "proactive" approach to overcome the problems of working in energy, oil and gas on the minimum level, decreasing dependence on imports. More than 25% of U.S. total energy consumption in the world, part of the consumption of up to 40% oil, gas and coal is by connecting the rest, with its own oil reserves, but suggested that he could handle a period of 20 years. The fourth dimension, perhaps enough to foresee the United States and the EU "terrorism" size, already has established itself in the center of energy policy. The growing trend of

---

*Dr. Murat KOÇ, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, TOKAT

terrorism in these dimensions, the energy source, transportation and drainage has maintained its presence as a phenomenon that creates a threat. Crude oil comprises one of the drainage fields of Adana in Cilicia, and this area is an important strategic area of drainage basin. Given the competitive environment and safe removal of the sensitivities of the threat and the measures to be taken in order to ensure the transfer of energy need to be redefined.

1. GİRİŞ:

ABD ve AB arasında süren enerji rekabeti, Büyük Ortadoğu Projesinin gündeme gelmesiyle birlikte tüm açıklığı ile ortaya çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle rekabetin enerji boyutunda yaşanacak yeni gerilimlerin ilk sinyalleri şimdiden alınmaya başlanmıştır. ABD'nin, dünyanın çeşitli bölgelerindeki siyasi uyuşmazlıklara ve fiziki çatışmalara müdahaleci bir anlayışla dahil olması ve söz konusu bölgelerin ekonomik ve/veya jeo-stratejik önemde olmaları bu yaklaşımı doğrulamaktadır. Kuzey Afrika ve Ortadoğu başta olmak üzere Dünyanın çeşitli bölgelerinde süren bu “siyasi coğrafyayı yeniden düzenleme” çabası ABD ve AB'yi çoğu kez karşı karşıya getirme potansiyeli taşımaktadır. Bu doğrultuda ABD-AB ilişkilerinin odağında tartışmasız bir şekilde enerji kaynaklarının etkin paylaşımının yer aldığı bilinmektedir. Bazı enerji kaynaklarında ise paylaşımdan daha çok;

- Enerji kaynaklarına sahip olma,
- Enerji kaynaklarında tekel yaratma,
- Enerji taşıma yollarını kontrol etme,
- Enerji ticaretini kontrol altına alma mücadelesinin çok yönlü olarak sürdüğü yönünde emareler mevcuttur. (KOÇ, 2010)

Küreselleşme, bu mücadelenin her yönü üzerinde “hızlandıran etkisi” yaratmıştır. Bu bağlamda, büyük enerji şirketleri ve çok uluslu sermaye grupları, Dünya Enerji Ticaretini kendilerine en uygun koşullar ve alt yapı ile pazar / piyasa olarak gördükleri dünya coğrafyasına yaymak için çaba göstermektedir.

Konuya ABD ve AB'nin somut enerji ihtiyacı açısından bakıldığında ortaya çıkan tablo; gerek ABD'nin gerekse AB'nin enerji kaynakları üzerinde “proaktif” bir anlayışla enerji sorunlarını aşmaya çalıştıklarını, petrol ve gaz konusundaki ithalat bağımlılıklarını asgari seviyeye düşürme gayreti içinde olduklarını göstermektedir.

2. ARTAN ENERJİ TALEBİ:

Dünyadaki toplam enerji miktarının %25'inden fazlasının tüketen ABD (<http://www.selimulusal.com>), tüketiminin %40'a varan kısmını petrole, geri kalan kısmını ise gaz ve kömüre bağlamak suretiyle, kendi petrol rezervleri ile ancak 20 yıl gibi bir süre idare edebileceğini öne sürmektedir. Bu çerçevede yurtiçi petrol üretimini sürekli azaltan ABD, gazdaki ithalat oranını artırmaktadır. Bu genel görünümünden varılacak en temel sonuç; ABD'nin enerjideki dış ticaret açığının gün geçtikçe artacağıdır. Bu büyümenin yanında OPEC üyesi ülkelere ve başta S.Arabistan olmak üzere Ortadoğu ülkelerine bağımlılık ABD'nin global politikalarını şekillendirici bir etki yaratmaktadır.

Konuya AB açısından bakıldığında ise, aynı paraleldeki enerji sorunlarının farklı boyutlarda ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Başta gaz olmak üzere gün geçtikçe yükselen enerji talebi, AB'nin dışa bağımlılığını artırmaktadır. Veriler AB'nin petroldeki ithalat oranının 2030'larda %90'a, gazda ise %70'e yükseleceğini, kömürde ise %100 gibi bir orana dayanacağını işaret etmektedir. Politik anlamda riskli ülkelere yapılan bu ithalatın ne kadar “sürdürülebilir” olduğu tartışmalıdır.

3. ENERJİ REKABETİNDE ULUSLARARASI POLİTİK YAKLAŞIMLAR:

ABD ve AB açısından çizilen bu tablo başlangıçta belirttiğimiz “enerji havzalarına nüfuz etme ve kontrol etme” rekabetinin hangi boyutlarda olduğunu ve olacağını daha net göstermektedir. “Enerjinin Sahalarının Denetimi” olarak da tanımlanabilecek bu girişimler, dış

politik tavrın üzerinde etki yaratan “yaşamsal alanların çıkarlarının korunması” stratejisi olarak öne çıkmaktadır. Bu kapsamda yaşamsal çıkarların korunması adına askeri güç kullanımı çok yönlü savaş olarak tanımlanabilecek girişimler, dış politikanın ayrılmaz bir yönünü teşkil eder hale gelmektedir.

Kanıtlanmış petrol rezervleri incelendiğinde, Ortadoğu’da 2004 yılı başı itibariyle yaklaşık 726.6 milyar varil gibi bir rezervin bulunduğu görülmektedir (<http://www.hsstrateji.com>.) Bu miktarı sırasıyla 105.9 Milyar Varil ile Avrupa ve Asya, 102.2 Milyar Varil ile Güney ve Orta Amerika, toplam 210 Milyar Varil ile de Afrika, K.Amerika ve Asya Pasifik Bölgesi izlemektedir. Veriler, yaşamsal çıkar alanlarının nereye odaklandığını bir kez daha gözler önüne sermektedir. Gerek ABD gerekse AB, petrol kaynağı merkezli bu yaşamsal çıkar alanında;

- Özellikle körfezi kontrol edecek bir güç istememektedirler. (Hıraoğlu, 2012)
- En azından petrol rezervinin tükendiği güne kadar bölgenin siyasal yapısı üzerinde etki yaratacak sürpriz gelişmeleri önlemek arzusundadırlar.
- Siyasal yapıları kendi enerji politikaları çerçevesinde şekillendirmek niyetindedirler.(SKA, 2004)

Yukarıda belirtilen bu üç ana yaklaşım, enerji rekabetindeki üç önemli uluslararası politik yaklaşımı oluşturmaktadır.

4. ENERJİNİN GÜVENLİĞİNDE YENİ BOYUTLAR:

Ancak, ABD ve AB’nin belki de yeterince öngöremediği dördüncü boyut olan “Terörizm” boyutu, şimdiden enerji politikalarının merkezine yerleşmiş durumdadır. Küreselleşmenin yarattığı bazı sınırlı etkiler nedeniyle enerji bölgeleri ve sahalarının etrafında oluşan “çökmüş devletler” ve “devletsiz alanlar” , örgütlü ve çıkar amaçlı suçlara ve dolayısı ile terörizme kaynaklık eden bölgeler haline dönüşmüşlerdir. Petrol, su kaynakları, stratejik madenler ve enerji taşıma yollarının geri

bölgelerinin böylece tehdit altına girmesi ABD ve AB'nin bölgede farklı stratejiler geliştirmesine yol açmıştır. Bunun sonucu olarak meydana çıkan; çok yönlü ikili ilişkiler, çok boyutlu politikalar ile gizli ve örtülü birliktelikler enerji savaşlarının mevcut boyutlarının artmasına neden olmaktadır. (KOÇ, 2010)

Gün geçtikçe artan bu boyutlar içerisinde terörizm; enerjinin kaynağında naklinde ve drenajında tehdit yaratan bir olgu olarak da varlığını muhafaza etmektedir. Belirtilen hassasiyetin kaynak nakil ve havza ülkelerinde istismar edilmesi ve hassasiyetin geliştirilmesi halinde dünya enerji rekabetinin seyrinin değişeceği, bazı ülkeler aleyhine sonuçları şimdiden öngörülemez olumsuz gelişmeler meydana gelebileceğini söylememiz mümkündür.

5. TÜRKİYE-TERÖRİZM VE ENERJİ NAKLİNİN GÜVENLİĞİ:

Mevcut tehdit ortamı incelendiğinde terörizm tehdidinin; gerek kaynakta gerek nakilde ve gerekse drenajda ve uluslar arası aktarımda;

- İnsan (çalışan) unsuruna
- Altyapı unsurlarına (tamamlayıcı unsurlar dahil) (<http://www.usak.org.tr>)
- Güvenlik unsurlarına yönelik olarak varlığını sürdüreceği düşünülmektedir.

Türkiye açısından bakıldığında her ne kadar enerjinin kaynağını kendi topraklarında barındırmasa da enerjinin (özellikle petrol ve doğalgaz) transferi, drenajı ve uluslar arası aktarımıyla ilgili araçların Türkiye'nin ilgi ve hukuki etki alanında yer alması nedeniyle Türkiye'nin bölgesel güvenliğinin uluslar arası enerji aktarım güvenliği ile doğrudan ilintili olduğunu söylememiz mümkündür.

Türkiye'nin bu önemi ile ilgili olarak drenaj noktasını merkez olarak aldığımızda sayılı ham petrol drenaj vahalarından birini içinde barındıran Çukurova ve bu alan içindeki Adana Drenaj Havzası önemli bir stratejik alandır.

Bu drenaj sahasında;

- Bakü Tiflis Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı ile
- Kerkük-Yumurtalık Ham Petrol Boru Hattından ham petrol taşınmakta, bu sayede yılda 120 milyon ton ham enerji materyali Akdeniz'e aktararak, buradan dünyaya ulaştırılmaktadır. (Tekin, 2009).
- Bununla birlikte bu drenaj sahasına şimdilik ulaşmayan ancak sınırı aşan özellikleri nedeniyle Trans-Avrupa köprüsünü oluşturan;
  - İran Doğal Gaz Hattı (2002)
  - Mavi Akım Doğal Gaz Hattı (2003)
  - Bakü-Tiflis-Erzurum Doğal Gaz Hattı (2007)'ninbu drenaj sahasına ulaşan diğer hatlarla birlikte terörizm yönünden aynı hassasiyeti taşımaktadır.

Aynı şekilde uzunluğu 11.500 km. olan NATO Boru Hattı sisteminin yaklaşık 3.200 km.'sinde aynı tehdit altında bulunacağı kıymetlendirilmekte olup boru hattının NATO'nun güvenliği ile doğrudan ilgili olduğunu söylemek mümkündür.(SKA, 2004)

Belirtilen rekabet ortamında bu hassasiyetlerin giderilmesi ve emniyetli enerji aktarımının sağlanması maksadıyla tehdidin ve alınması gereken tedbirlerin yeniden tanımlanması gerekmektedir.

Buna göre Adana Drenaj Havzası merkez olarak alındığında güvenlik / tehdit çemberleri olarak adlandırabileceğimiz hatlar sayesinde enerji nakline dönük kademeli bir tehdit ve güvenlik anlayışının ortaya konulabileceği düşünülmektedir.

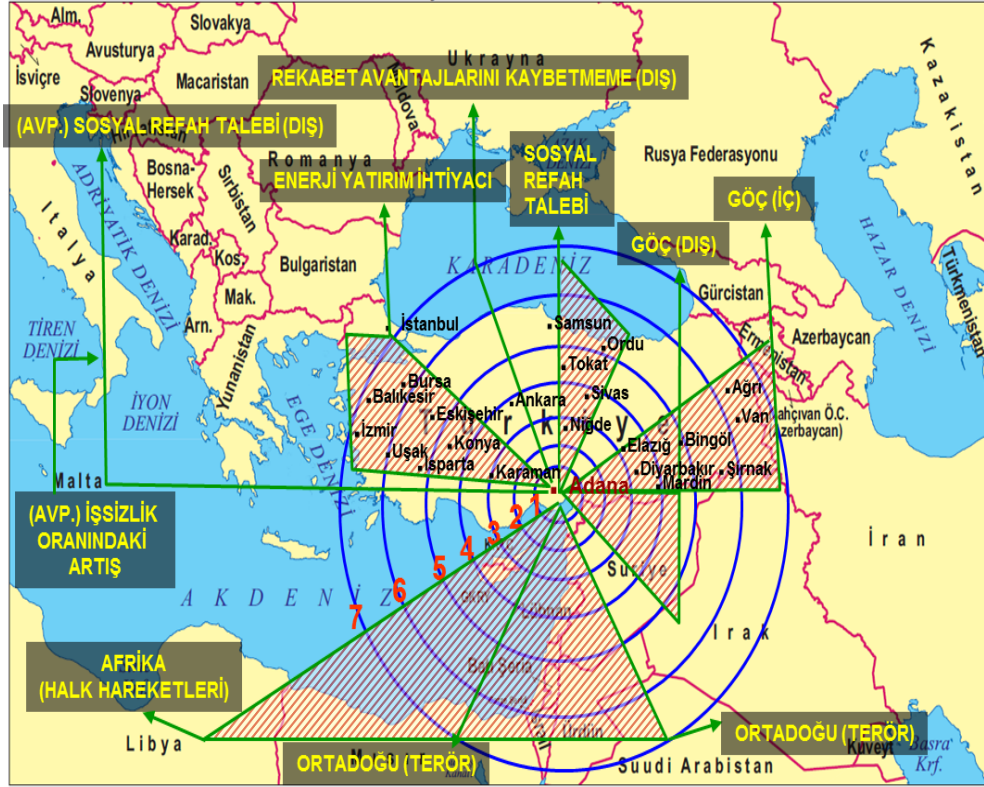
6. ENERJİ NAKLİNDE GÜVENLİK VE TEHDİT ÇEMBERLERİ:

Yukarıda da belirtildiği gibi eğer Çukurova Havzasında Adana drenaj sahası merkez alınırsa bu merkezden aktarılan enerjinin kaynaklarına doğru uzanan enerji nakil hatlarının tehdit anlamında aşağıda yer alan şekilde görülen 8 kritik bölgeden geçtiğini dolayısı ile güvenliklerinin de buralarda sağlanacağını ve bu bölgelerde meydana gelen yerel ve

uluslararası değişim ve olayların enerji güvenliğini doğrudan etkileyeceğini öngörebiliriz.

Bu kapsamda bu bölgeler;

- **Merkez: Adana fiziki drenaj sahası ve deniz terminali**
- **1.Çember: Osmaniye-Ceyhan-Kozan-Pozantı-Tarsus**
- **2.Çember: Antakya-Nur Dağları-Tahtalı Dağları-Aladağlar-Mersin**
- **3.Çember: Tartus(Suriye)-Cerablus(Suriye)-Nurhak Dağları-Uzunyayla Platosu**
- **4.Çember: Nahariye(İsrail)-Ceylanpınar-Karacadağ-Tecer Dağları**
- **5.Çember:Gazze (Filistin)-Sincar Dağı-Yazlıca Dağı-Bingöl Dağları-Otlukbeli**
- **6.Çember: Port Said(Mısır)-Hadise(İrak)-Hakkari Dağları-Süphan Dağı-Mescit**
- **7.Çember:Şarm-ElŞeyh(Mısır)-Bağdat(İrak)-Urumiye(İran)-AğrıDağı-Batum(Gür.) olarak tasvir edilebilir.**

7. TEHDİT ÇEMBERLERİ İLE ETKİLEŞİM HALİNDE BULUNAN DEĞİŞKENLER VE ENERJİ DRENAJ HAVZASININ GÜVENLİĞİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Söz konusu değişkenler tanımlandığında karşımıza birbirleriyle ve tasvir edilen tehdit çemberleri ile etkileşim halinde bulunan çeşitli hassasiyet alanları ortaya çıkmaktadır. Bunlar;

- **1.Değişken: Demografi-Göç (İç ve Dış) (DG)**
- **2.Değişken: Uluslararası-Güvenliğe Yönelik Eski(Ortadoğu) ve Yeni (Halk hareketleri) Tehditler (UGT)**
- **3.Değişken: Uluslararası-Rekabet Avantajlarını Kaybetmeme (URA)**
- **4.Değişken: Ekonomi-Yatırım Kapasitesi (EY)**
- **5.Değişken: Ekonomi-Enerji İhtiyacı (Eİ)**
- **6.Değişken: Ekonomi-Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Sosyal Refah Talebi(EGD)**
- **7.Değişken: Ekonomi-İşsizlik Oranındaki Artış (EİO)**

DEĞİŞKENLERİN TANIMLANMASI

1.DEĞİŞKEN, DEMOGRAFI-GÖÇ (DG): Bu değişkende, İç ve dış göç miktarındaki artışın yarattığı çoklu etkilerden bahsedilmektedir. Buna göre ülkenin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki iller yoğunlukta olmak üzere Çukurova Havzası (başta Adana olmak üzere) ve mücavir illere yaklaşık 34 İlden gelen göç nedeniyle meydana gelen sosyo-kültürel değişim; **güvenlik ve asayiş olgusu ve bölgedeki emniyet algısı üzerinde köklü değişimlere neden olmuştur.** Bu değişken üzerindeki hızlandıran faktör ise PKK tarafından sürdürülen terörist faaliyetlerdir.

2.DEĞİŞKEN, ULUSLARARASI-GÜVENLİĞE YÖNELİK ESKİ(ORTADOĞU) VE YENİ (HALK HAREKETLERİ) TEHDİTLER (UGT): Küresel ve bölgesel değişimler sonucu oluşan yeni dengeler; özellikle Afrika’da halk hareketi olarak tanımlanan ve Arap Baharı sürecinde özgürlük talepleriyle ön plana çıkmış siyasal ve sosyal grupların, ayaklanmalar sonrası doğrudan veya dolaylı olarak uluslararası aktörlerle işbirliği içerisine girmelerine neden olmuştur. Mevcut ilişki sürecini yakından takip eden terörist organizasyonların belirtilen radikalleri “çeşitli motivasyonlarla” kendi yanlarına çekme gayreti içinde oldukları bilinmektedir. Bu durumun Ortadoğu ve Akdeniz coğrafyasında yeni bir denge sürecinin yaşanmasına neden olacağı bunun da **bölgesel güvenliğin**

hassas tarafını teşkil eden enerji güvenliğine olumsuz olarak yansıtacağı değerlendirilmektedir.

3.DEĞİŞKEN, ULUSLARARASI-REKABET AVANTAJLARINI KAYBETMEME (URA): Uluslararası enerji piyasasındaki genel eğilim; enerjiye sahip olan ya da kendi üzerinden aktaran ülkelerin bu durumun yarattığı avantajları kaybetmeme yönünde uluslararası(diplomatik ya da diplomatik olmayan) davranışlar sergilediği yönündedir. Bu ülkelerin alternatif **enerji aktarım alanlarının ve hatlarının güvensiz olduğu yönünde uluslararası kamuoyunda yaratılacak algı** için en önemli araç; **terör argümanı** ve bu argümanla birlikte hareket eden yasadışı organizasyonlar, kullanılacak bölgeler ise hassas enerji nakil hatlarıdır.

4.DEĞİŞKEN, EKONOMİ-YATIRIM KAPASİTESİ (EY): Ülkelerin mevcut ve geleceğe dönük yatırım kapasitelerini muhafaza etme yönündeki isteklerine paralel olarak, enerji alanında da teknolojik gelişmeleri ve süreci destekleyecek, **güvenliği net bir biçimde tanımlanmış** kaynaklara ihtiyaçları bulunmaktadır.

5.DEĞİŞKEN, EKONOMİ-ENERJİ İHTİYACI (EE): Ekonomik büyüme, artan enerji tüketimi olarak tanımlanabilir. Bu değişkene bağımlılık; **enerjinin kaynağında ve arzında yeterli güvenliğin sağlanmasını** ve yeni yatırımları destekleyecek şekilde sürdürülebilir olmasını gerektirmektedir.

6.DEĞİŞKEN, EKONOMİ-GELİR DAĞILIMININ İYİLEŞTİRİLMESİ VE SOSYAL REFAH (EGD): Dünyadaki ekonomik gelişmeler çerçevesinde artan kriz endişesine bağlı olarak bozulan gelir dengesi, sosyal refah talebini tetiklemektedir. Bu etkileşim; istihdamın, yatırımın ve haliyle enerji talebinin artmasına neden olmaktadır. Talep edilen enerjinin **ucuz ve sürdürülebilir** olması ise enerji arzında beklenen nitelikler olarak ön plana çıkmaktadır.

7.DEĞİŞKEN, EKONOMİ-İŞSİZLİK ORANINDAKİ ARTIŞ (EİO): Dünya çapındaki işsizlik oranındaki artış ekonomik göstergelerde sapmalara neden olmuştur. Bu sonuç üzerinde, enerji ve enerji hammaddelelerinde tekel yaratan ülkelerin etkisi büyüktür. Tekel yaratan ve enerjiyi kullanan ülkelerin, arz güvenliğini olumsuz olarak etkileyecek ve enerji üstündeki kontrollerini kaybetmelerine neden olacak, hiçbir dışsal etkiye ve güvenlik sonucu oluşacak sürprize tahammülleri bulunmamaktadır. Bir başka deyişle, işsizliği yaptıkları yatırımlarla düşürmeye çalışan ülkeler **güvenli enerji kaynaklarını kullanmayı** ve bu kaynaklara bağlanmayı istemektedirler.

S I RA	DEĞİŞKEN	HIZLANDIRAN ETKİ	Drenaj Havzasının Güvenliği Üzerindeki Etkiler ve Ortaya Çıkan İhtiyaçlar							
			Ç1	Ç2	Ç3	Ç4	Ç5	Ç6	Ç7	Ç8
1	(DG)(İç)	PKK Terörü	Y/T	Y/T	T	T	T	T	T	T
2	(DG)(Dış)	KontROLSÜZ Terör Grupları	U/T	U/T	U/T	U/T	U/T	U/T	U/T	U/T
3	(UGT)	Afrika Halk Hareketleri	Ç U/T	Ç U/T	Ç U/T	HB BT	HB BT	HB BT	HB BT	HB BT
4	(URA)	Ekonomik Gelişmeler ve Bağımlılık Endişesi	Ç U/T	Ç U/T	Ç U/T	Ç U/T	Ç U/T	Ç U/T	Ç U/T	Ç U/T
5	(EY)	Artan Rekabet	YG	YG	GÖ	GÖ	GÖ	GÖ	GÖ	GÖ
6	(EE)	İç Ekonomik Etmenler	YG	YG	GÖ	GÖ	GÖ	GÖ	GÖ	GÖ
7	(EGD)	Siyasal Baskı	SG	SG	UAİ	UAİ	UAİ	UAİ	UAİ	UAİ
8	(EİO)	Zaman Baskısı	SG	SG	UAİ	UAİ	UAİ	UAİ	UAİ	UAİ

Ç : Tehdit Çemberi, Y/T:Yoğun Terör,T:Terör, U/T: Uluslararası Terör, Ç U/T: Çoklu Uluslararası Terör, HBBT:Hedef Birlikteliği Bölgesel Terör, YG:Yoğun Güvenlik, GÖ: Göçün Önlenmesi,SG: Sürdürülebilir Güvenlik, UAİ: Uluslararası İşbirliği

8. SONUÇ:

Çoklu etki matrisinde (JGNK, 2012:166) de görüleceği üzere tehdit çemberleri ile değişkenler arası ilişkiler bölgesel güvenlik üzerindeki etkileri ve güvenlik ihtiyacını ortaya koymaktadır. Buna göre ilk 4 değişken güvenlik üzerine etki ederken (negatif etki), diğer 4 değişken ise bölgesel ihtiyaçları(pozitif etki) tanımlamaktadır.

Bu doğrultuda negatif etkilere dönük olarak;

Yoğun terör olgusuna karşı; sadece drenaj ve hat güvenliğine uygun olarak yetiştirilmiş özel güvenlik birimlerinin oluşturulması,

Enerji aktarım hatlarında yaşanabilecek terör olaylarına karşı; teknoloji yoğun olarak tesis edilmiş; istihbarat, obzervasyon ve havadan gözetleme(İHA)sistemleri geliştirilmesi,

Kontrolsüz terör grupları tarafından geliştirilecek uluslararası terör olaylarına karşı başta Akdeniz bölgesinde olmak üzere çok uluslu istihbarat ve müdahale gücü oluşturulması,

Çoklu uluslararası terör olgusuna ve hedef birlikteliği yaparak bölgesel terör yaratmaya çalışan terörist organizasyonlara karşı, uluslararası kolluk (europol-interpol) ve anti terör organizasyonlarından faydalanmayı sağlayacak uluslararası mekanizmaların işletilmesi,

Pozitif etkilere dönük olarak ise;

Bölgeye yönelik iç ve dış göçün önlenmesi maksadıyla sosyal tedbirlerin geliştirilmesi,

Sürdürülebilir güvenliğin sağlanması için uluslararası işbirliğinin, bölgesel anlamda; İran, Suriye, Irak ve Türkiye arasında, küresel ve konjonktürel olarak ise; enerji ile ilgili tüm taraflar arasında (ABD, AB, Rusya) sağlanmasına hizmet edecek mekanizmalar oluşturulmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Kaynaklar:

- HIRAOĞLU, Kortay. (2012). Üçüncü Soğuk Savaş Dönemi. İstanbul: Profil Yayıncılık. 2012.
- Jandarma Genel Komutanlığı (JGNK)(2012). 21.yy'da Güvenlik Tehditleri ve Jandarma. Ankara: J.Gn.K.lığı Basımevi.2012.
- KOÇ, Murat (2010).”Dünya Enerji Rekabetinde Yeni Boyutlar”. Jandarma Dergisi. Ankara.

- Silahlı Kuvvetler Akademisi(SKA)(2004). 81'inci dönem Ders Notları, 4.Levent, İstanbul.
- TEKİN, Ufuk. (2009). “Ceyhan’da Petrol Piyasası, Yumurtalık’ta Rafineri Şart”. Sabah Güney 07.12.2009
- <http://www.usak.org.tr/merkez.asp?id=25>
- http://www.selimulusal.com/2009_01_01_archive.html
- <http://www.hsstrateji.com/petrol.asp>

